

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2010-03-19

Närvarande: F.d. justitierådet Staffan Magnusson, f.d. regeringsrådet Lars Wennerström och regeringsrådet Eskil Nord.

Umgängesstöd och socialtjänstens förutsättningar att tala med barn

Enligt en lagrådsremiss den 15 februari 2010 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i föräldrabalken,
2. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Jenny Wulker Roos.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

Genom förslaget införs en möjlighet för domstolen i ett mål om umgänge att besluta att en person ska medverka vid umgänget, s.k. umgängesstöd. Bestämmelser om denna stödform föreslås bli intagna i en ny paragraf, 6 kap. 15 c § föräldrabalken.

I paragrafens första stycke sägs bl.a. att beslut om umgängesstöd får fattas när rätten beslutar om umgänge och att beslutet om umgängesstöd ska gälla för en viss tid.

Formuleringen "när rätten beslutar om umgänge" ger vid handen att det inte ska kunna fattas ett separat beslut om umgängesstöd utan att ett sådant beslut bara kan fattas inom ramen för ett umgänges- mål. Att bestämmelsen ska tolkas så bekräftas av författnings- kommentaren.

Enligt Lagrådets mening kan det ifrågasättas om den nu beskrivna ordningen är lämplig. Man kan tänka sig den situationen att domstolen först fattar ett beslut om umgänge utan att samtidigt förordna om umgängesstöd och att det efter en tid framkommer att det finns behov av umgängesstöd, utan att det för den skull finns anledning att ändra vad som har bestämts om umgänge. I den situationen bör rätten lämpligen ha en möjlighet att fatta beslut i enbart umgänges- stödsfrågan.

Det finns också skäl att peka på fall då tiden för ett redan beslutat umgängesstöd behöver förlängas, samtidigt som det saknas an- ledning att ändra på gällande förordnande om umgänge. Även i en sådan situation kan det finnas behov av en möjlighet för domstolen att fatta ett separat beslut om umgängesstöd.

Med hänsyn till vad som nu har sagts förordar Lagrådet att formerna för beslut om umgängesstöd övervägs ytterligare i det fortsatta lag- stiftningsarbetet.

Enligt vad som föreskrivs i paragrafens tredje stycke ska social- nämnden efter det att domstol meddelat ett beslut om umgängesstöd

utse en person som ska medverka vid umgänget. Ett beslut som inte får överklagas.

Med hänsyn bl.a. till att rätten innan beslut om umgängesstöd meddelas ska inhämta yttrande från socialnämnden, att den person som utses som umgängesstöd inte kommer att bli utrustad med några särskilda befogenheter och att nämnden inte heller kan undandra sig skyldigheten att utse en umgängesstödsperson, får nämndens beslut att utse en viss person som umgängesstöd i princip ses som en ren verkställighetsåtgärd. Rena verkställighetsbeslut anses som huvudregel inte vara överklagbara något som anses gälla även utan lagstöd (se t.ex. Ragnemalm, Förvaltningsbesluts överklagbarhet, 1970 s. 582). Det kan å andra sidan antas förekomma situationer då valet av en viss person i olika sammanhang kan anses ha en så väsentlig betydelse för den enskilde att ett beslut i frågan måste kunna få överklagas av den som berörs av beslutet även i de fall beslutet kan ses som en verkställighetsåtgärd (se Ragnemalm a.a. sid. 590).

Frågan är emellertid också om ett överklagandeförbud i fråga om verkställighetsbeslut i alla sammanhang kan upprätthållas mot bakgrund av de krav som i Europakonventionen i artikel 6 uppställs när det gäller att var och en vid prövning av hans civila rättigheter och skyldigheter ska ha rätt till en domstolsprövning. Denna rätt kan också avse verkställighetsstadiet av en process (jfr Europadomstolens den 21 april 1998, *Estima Jorge v. Portugal*, § 35, *Reports* 1998-II)

Med hänsyn till vad Lagrådet tidigare har sagt om karaktären hos det beslut som det nu är fråga om – utseende av en person som ska utgöra umgängesstöd – talar övervägande skäl för att beslutet inte är överklagbart, oavsett om detta sägs uttryckligen eller ej. Det överklagandeförbud som har tagits in i paragrafens tredje stycke framstår

mot den bakgrunden som överflödigt och i viss mån ägnat att förvirra då föreskrifter om överklagande av beslut på verkställighetsstadiet i andra sammanhang närmast förekommer där en rätt till överklagande föreligger.

Lagrådet förordar därför att bestämmelsen om överklagandeförbud får utgå.

Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.